

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри міжнародного туризму та готельного бізнесу
Західноукраїнського національного університету

ОХОТИ ВІТАЛІЯ ІВАНОВИЧА

на дисертаційну роботу

ГУКА ЮЛІАНА ВОЛОДИМИРОВИЧА

на тему «Організаційно-економічні механізми асиметричного згладжування просторової поляризації в міжнародному туризмі», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 58.082.143 Західноукраїнського національного університету на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасна індустрія туризму і гостинності розвивається в умовах гострого просторового дисбалансу. Провідні світові DESTINACIЇ — Барселона, Венеція, Амстердам, Дубровник — потерпають від надмірного туризму: перевантаження інфраструктури, стрімкого зростання вартості оренди житла, витіснення місцевих мешканців і зростання соціальної напруги, що виливається у протестні рухи та запровадження обмежувальних заходів. Водночас безліч територій з реальним рекреаційним потенціалом залишаються поза туристичними потоками, не отримуючи ані інвестицій, ані робочих місць у сфері гостинності.

Актуальності темі додає і цифрова трансформація галузі: онлайн-платформи бронювання, короткострокова оренда та інструменти управління DESTINACIЯМИ кардинально змінюють канали формування і розподілу туристичних потоків. Для України, де внаслідок війни туристична активність змістилась у західні регіони, а індустрія гостинності стала одним із чинників економічної стійкості громад, розроблення механізмів збалансованого

просторового розвитку туризму є завданням безпосередньої практичної ваги. Тому тема дисертації Гука Ю.В. є актуальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість результатів забезпечена, по-перше, ґрунтовним аналізом фактичного матеріалу: автор детально досліджує кейси глобальних перевантажених DESTINATION, використовує актуальну статистику UN Tourism, WTTC, Світового банку та національних туристичних адміністрацій, зокрема дані 2024 року щодо 1,4 млрд міжнародних прибуттів і сукупного внеску сектору подорожей близько 10 % світового ВВП. По-друге, коректним застосуванням кількісного інструментарію — розрахунків індексу просторової поляризації туризму для Італії, Франції, Іспанії та України, які дали змогу порівняти моделі просторової організації туризму та кількісно зафіксувати вплив війни на поляризацію туристичного простору України (зростання TSPI з 0,21 до 0,24).

Практичну реалістичність висновків посилює запропонована автором типологія DESTINATION BRAUNFIELD/GREENFIELD, що безпосередньо кореспондує з практикою девелопменту туристичної інфраструктури та оцінюванням меж антропогенного навантаження на території. Логіка дослідження — від теорії через діагностику до механізмів — витримана послідовно.

Наукова новизна одержаних результатів. Центральним науковим результатом роботи є обґрунтування концепції асиметричного згладжування просторової поляризації туристичної активності, яка передбачає скоординоване «розвантаження» DESTINATION, уражених надмірним туризмом, та «втягування» депресивних і периферійних територій у процес надання рекреаційних послуг. Цінність цієї концепції полягає у її операційності: вона переводить дискусію про овертуризм із площини констатації проблеми у площину керованого перерозподілу потоків, інвестицій та інфраструктурного навантаження.

Автором удосконалено інструментарій діагностики просторової концентрації туризму — на основі індексу Герфіндаля обґрунтовано індекс просторової поляризації туризму (TSPI), застосовний як на національному, так і на регіональному та міському рівнях. Удосконалено категоріальний апарат дослідження, зокрема поняття «туристичний полюс» та типологію дестинацій за ознакою походження (браунфілд/грінфілд) з урахуванням меж антропогенного навантаження. Подальшого розвитку набули туристична модифікація моделі П. Кругмана, доповнена витратами надмірного туризму ($U = A - T - O$), та модель багатопольної системи міжнародного туризму, що описує взаємодію туристичних полюсів зі стейкхолдерами.

Теоретичне та практичне значення результатів. Теоретичне значення дослідження полягає у збагаченні економіки туризму цілісною концепцією управління просторовою структурою туристичних потоків. Практичне значення результатів є безпосереднім: вони можуть використовуватися Державним агентством розвитку туризму та органами місцевого самоврядування при формуванні стратегій розвитку дестинацій; територіальними громадами й туристичними кластерами — при обґрунтуванні проєктів освоєння рекреаційного потенціалу периферійних територій; суб'єктами готельно-ресторанного бізнесу і туроператорами — при плануванні розвитку продуктів поза перевантаженими центрами. Особливо цінними видаються пропозиції щодо Карпатського регіону України.

Оцінка структури та змісту дисертації. Дисертація включає анотацію, список опублікованих праць, перелік умовних позначень, вступ, три розділи (дев'ять параграфів), висновки, список використаних джерел із 239 найменувань та додатки; повний обсяг — 284 сторінки, з яких 222 сторінки основного тексту. Матеріал викладено логічно і послідовно, текст належно ілюстровано таблицями і рисунками, стиль викладення відповідає нормам наукової мови.

Повнота викладу результатів у публікаціях. За темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, у тому числі 4 статті у фахових виданнях України (з них одна — у виданні, індексованому в міжнародній наукометричній базі Scopus, — Journal of European Economy), 1 стаття у закордонному виданні та 4 тези доповідей на наукових конференціях. Опубліковані праці повною мірою висвітлюють основні положення роботи.

Дотримання академічної доброчесності. Текст дисертації та публікації здобувача засвідчують коректне використання наукових ідей і даних інших дослідників із належними посиланнями. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження та дискусійні питання. Загалом високо оцінюючи виконане дослідження, вважаю за необхідне звернути увагу на такі дискусійні моменти:

1. Прикладне застосування індексу TSPI посилила б інтерпретаційна шкала — обґрунтовані порогові значення, за якими країну, регіон чи місто можна відносити до низького, середнього або високого рівня просторової поляризації туризму; наразі інтерпретація значень індексу здійснюється автором переважно у порівняльному контексті.

2. У запропонованому організаційно-економічному механізмі доцільно було б детальніше розкрити роль суб'єктів туристичного бізнесу — готельєрів, туроператорів, організацій з менеджменту дестинацій та кластерних ініціатив — як безпосередніх виконавців заходів «втягування» периферії, включно з інструментами їх мотивації.

3. Кейси глобальних перевантажених дестинацій опрацьовано ґрунтовно; водночас роботу підсилило б системне виведення уроків цього досвіду для українських міст, насамперед Львова, який, за розрахунками автора, є лідером внутрішніх туристичних потоків і потенційно вразливий до проявів надмірного туризму.

4. Ширшого розкриття заслуговує потенціал цифровізації як інструменту асиметричного згладжування: можливості смарт-дестинацій, платформ бронювання та аналітики великих даних для моніторингу навантаження і перенаправлення туристичних потоків у роботі окреслено, однак не деталізовано.

Зазначені зауваження мають дискусійний характер, не стосуються концептуального ядра дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

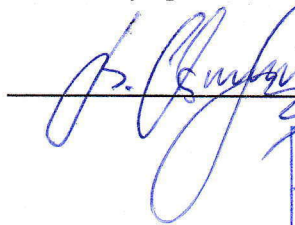
Висновок. Дисертація Гука Юліана Володимировича «Організаційно-економічні механізми асиметричного згладжування просторової поляризації в міжнародному туризмі» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують актуальне наукове завдання, важливе для економіки туризму та практики управління дестинаціями. Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор — Гук Юліан Володимирович — заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент,

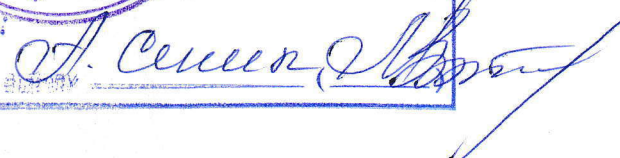
кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного туризму та готельного бізнесу

Західноукраїнського національного університету

Віталій ОХОТА

Підпис:
Завіряю:
НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СЛУЖБОВИХ